

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvscvla Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis

Marca, Pierre de

Parisiis, 1681

IX. Interpretatio capitis Clericus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14704

auctoritate Romanæ sedis negotium omne constituit.

INTERPRETATIO CAPITIS

Clericus. 3. quæst. 4.

I. **Q**VÆRUNT anxie viri eruditi quid significare velit Stephanus à Gratiano relatus cap. *Clericus. 3. q. 4.* cum statuit clericum qui Episcopo suo infidatus fuerit, à gradu removeri debere, & curiæ tradi serviturum. Quidam corpus curialium intelligunt, cui clericus vilia ministeria obiturus addicatur. Quidam verò forum & curiam secularium iudicum, quorum sententia debitam pœnam suscipiat; quemadmodum in eadem specie clerici suo Episcopo infidias molientis decrevit Pius Papa apud Gratianum cap. *Si quis sacerdotum. 11. q. 1.* Posteriores Pontifices horum decretorum verbis utentes, clericum tradi curiæ sic interpretati sunt ut de iudicibus publicis & eorum curia, non autem de corpore curialium, intelligant. Sed non adimunt scrupulum quem verba Stephani injiciunt, qui tradi curiæ serviturum decernit. Quæ servitia, ut collegio curialium competere possint,

aliena tamen videntur à magistratibus publicis ; quorum apparitio & obsequium non videtur pœnæ loco censeri posse ; cum decus potiùs quàm vilitatem & infamiam ministrantibus addat.

II. Attamen fatendum est veram esse quam Pontifices secuti sunt curiæ interpretationem : qui juris antiqui vestigia apud solos decretorum ex Isidoriana collectione petitorum confarcinatores cum legissent, iis verbis usi sunt quæ à veteribus Romanæ sedis summis sacerdotibus profecta arbitrabantur ; cum tamen earum epistolarum interpolatori tribuenda sint, sive is Hispanus fuerit, sive Riculfus ipse Moguntinus, qui primus in Galliis hanc collectionem à se ex Hispaniis advectam temporibus Caroli Magni publicavit, teste Hincmaro. Illa verò paulatim in auctoritatem recepta in Capitularium libris, deinde à Nicolao I. vehementer asserta, in judiciis tandem usurpata est, & à Burchardo, Ivone, Anselmo, atque demum à Gratiano in suis collectionibus laudata.

III. Enimverò licèt huic locutioni vetustatem octo seculis superiorem non demus, rem ipsam in veteris Ecclesiæ disciplina receptam inveniemus. Quod ut apertiùs atque uberiùs explicari posset,

de clericorum foro disputandum esset nobis juxta veterum canonum sensum. Sed materia isthæc cum alterius sit instituti, illud unum observandum relinquit quod ad istius articuli disputationem omitti non potest.

IV. Clerici dupliciter inspicere possunt, vel quatenus divinis ministeriis inserviunt, vel quatenus sunt reipublicæ cives. Sub priorè illa inspectione, cum functio & ministerium illorum ex sola Christi Domini institutione pendeat, jure divino immunes sunt à magistratuum publicorum cognitione, qui rationem ab iis exigere non possunt neglecti vel malè gestii ministerii ecclesiastici. Quatenus vero sunt cives, ex divi Pauli effato Regum imperio & jurisdictioni publicorum judicum subditi sunt. *Omnia anima*, inquit Apostolus, *potestatibus sublimioribus subdita sit*. Quæ peremptoria voce omnes homines complexus est, dempto nemine, sive sit Apostolus, sive propheta, sive Episcopus, clericus, aut monachus, ut adnotavit Chrysoströmus in commentariis hujus loci.

V. Enimvero licet hæc ita se habeant summo jure, ex indulgentia Principum deinde clerici consecuti sunt ut immunes essent à magistratuum publicorum cogni-

tionē. Quæ quidem immunitas Ecclesiæ concessa, & synodorum Pontificumque decretis recepta, atque censuris roborata, in totum rescindi non potest contrariis Principum constitutionibus, quippe quæ jus quæsitum & tam longa consuetudine firmatum tollere non debeant, nec reipublicæ tranquillitatem, quæ his moribus fovetur, lædere, ut eleganter docet Covarruvias, qui clericorum immunitatem refert, non ad jus divinum, sed ad Principum privilegia, quæ hodie immutari non possint.

VI. Ex duplici illa quam posuimus clericorum inspectione orta est antiqua illa quam præfert canon septimus synodi Constantinopolitanæ & Iustiniani Novella criminum à clericis admissorum distinctio, ut alia sint ecclesiastica, alia verò civilia; quorum discrimen explicat Theodorus Balsamo. Prioris generis erunt, non solum hæresis & schisma, quibus laici quoque implicari possunt, sed quæcunque peccata in regulas clero præscriptas; ut de subintroductis mulieribus, de ordinationibus perperam vel etiam ob pecunias celebratis, & de similibus causis.

VII. Crimina civilia, sive secularia, sunt illa quæ legum publicarum animadversioni subjiciuntur, ut potè quæ reipu-

blicæ quietem & societatem violant. Ea sunt varii generis, delicta privata, & crimina publica. Quod discrimen secuti sunt Imperatores Romani, cùm benigniùs in clericos agere cœperunt. Vnde in Codice Theodosiano controversiæ quæ ad religionem pertinent, in quibus sunt crimina ecclesiastica & minora clericorum delicta, scilicet è civilium numero, Episcopis & cujusque diœceseos sive provinciæ synodis discutienda relinquuntur. Minora inquam delicta, servata judiciis publicis atrocium criminum, quæ numero quinque, adversùs clericos cognitione; ut docent leges aliquot editæ cura Sirmondi in Appendice Codicis Theodosiani.

VIII. Quæ quidem criminum exceptio de clericis secundi & inferioris gradus, id est, à Presbyteris usque ad ultimum gradum intelligenda sunt. Nam sacerdotes primi gradus, id est, Episcopi, à publicorum judiciorum cognitione immunes semper fuerunt apud Principes Christianos. Quibus prævit vox illa Constantini in Nicæna synodo, qua conquerentium ad invicem Episcoporum libellos sibi oblatos, ut de iis cognosceret, cùm repulisset, adjunxit: *Vos dii estis. Conveniens non est ut homo dijudicet deos.* Quod Ruffinus &

alii magnificis verbis retulere. Sed ad reliquos clericos verba Constantini trahi non possunt. Hinc petitum Valentiniani senioris rescriptum, cujus meminit Ambrosius & epistola synodica Concilii Romani pro Damaso, quo iussit ut sacerdotes soli de sacerdotibus, id est, Episcopi de Episcopis, judicarent.

IX. Quæ prærogativa Episcoporum ne quidem à Justiniano, qui Novella sua crimina ceterorum clericorum atrociora suis iudicibus reliquit, ullo pacto immunita est. Vnde factum ut nec in prima nec in secunda neque in tertia Regum nostrorum dynastia, si facinus adversus Leodegarium excipias, nec etiam vigente Gothorum in Hispaniis dominatu, Reges in Episcopos, etiam læsæ majestatis reos, lege animadvertente tentaverint ante synodorum iudicium, quibus hanc jurisdictionem non adimebant, ut docent annales & acta Conciliorum. Adeo ut hac quoque tempestate, in qua reliquorum è clero privilegia non adeo vigent, nihil sibi licere in Episcopos majestatis reos pietas Regis Christianissimi passa sit, impetrata nuper à summo Pontifice, juxta recentioris moris formam, delegatione aliquot Episcoporum, qui iudicio ecclesiastico de causa decernerent,

X. Ceterum olim, ut dixi, quinque crimina reservata erant animadversioni iudicum publicorum adversus clericos. Unde factum ut in Matisconensi Concilio tria crimina foro seculari reservata fuerint. Hincque sumpsit originem casuum privilegiatorum cognitio. Attamen antiqua illa criminum exceptio non impediebat quin clerici de moribus apud Episcopos conventi, iudicio ecclesiastico pro qualitate & conditione delicti puniri possent. Idque factum ex Pauli auctoritate, qui monet Timotheum ut sub duorum aut trium testimonio, Presbyterorum causas discutiat. Quare antiquis canonibus, ob crimina publica, canonica poena clericis convictis irrogatur. Sed censura ecclesiastica, cum admonitione aut suspensione ministerii sola vel ad summum depositione constaret, aut si atrocissimum esset flagitium, excommunicatione vel anathemate, & reipublicae tranquillitas gravius animadverti exposceret, depositus sententia Episcopi sui clericus ad iudices publicos transmittebatur, poena legitima plectendus, si de aliquo ex quinque illis criminibus impetitus esset; cum nulla ratio pati posset ut depositus ob crimen canonicum, vel ob minus delictum civile, contra mentem legis nova poena opprimeretur,

XI. Singulare usus istius habetur exemplum in actis Concilii Chalcedonensis actione x. in qua relecta sunt gesta synodi Tyriæ habitæ in causa Ibæ Edeffeni Episcopi. Samuel & alii Presbyteri Ecclesiæ Edeffensæ libello accusabant Episcopum suum, inter cetera capita hoc quoque objicientes, quòd Abraamium Diaconum, de maleficio magico accusatum, & de se præsentem clero & Episcopo confessum, omnium votis excommunicatione confossum, nulla dein prævia satisfactione Episcopum ordinare destinasset, impeditus ne perficeret sola Archidiaconi refragantis intercessione. Mox ista verba subjungunt, quæ trituram fori utriusque docent: *Et retinet chartam magicarum incantationum reverendus noster Episcopus, qui debuit judici provinciæ hunc qui ita execrabilis est offerre secundum consequentiam legum.* Eas intelligit leges Principum quæ sunt editæ in Appendice Codicis Theodosiani superiùs laudata.

XII. Si iudicium inceptum esset apud Episcopum, quia fortasse accusator erat è clero, qui ad iudicia publica clericum evocare nulla in causa poterat juxta Concilii Carthaginensis & Chalcedonensis diversos canones, vel etiam laicus, qui adversus clericum crimen intendere pote-

rat suam suorumve injuriam persequens, tunc, post latam sententiam, Episcopis incumberebat ex officio ut reum atrocioris criminis iudicibus publicis offerrent. Quod diu perduravit cum magna utriusque fori concordia, donec vetita est in universum, variis Pontificum decretis, iudicibus secularibus adversus clericos iudiciaria cognitio, cujusvis criminis pretextu. Tunc arbitrii sui fecerunt ob quæ crimina clerici, iudicio ecclesiastico depositi semel, ad graviores poenam infligendam ad iudices seculares transmitterent. Hoc est quod in decretis Pii & Stephani dicitur, curiæ tradi clericos convictos, scilicet ut puniantur; quemadmodum discretè observat Pius, *ut accipiat quod iniq̄ gessit*. Cui sententiæ non est contrarium quod ait Stephanus, ut clericus depositus, curiæ tradatur serviturus. Quippe non significat ut ad vilia ministeria in curia obeunda damnetur. Nulla enim istius generis poena ullibi occurrit. Retrahebantur quidem in curiam, etiam post presbyteratus ordinem, quicumque è curialibus, quò se muneribus & functionibus publicis seu personalibus seu realibus subtraherent, in clerum adsciscerentur, ut docet Innocentius primus in decretis, conditionem priorem & nexum curialium fa-

bituri. Sed ista non pertinent ad poenam ob crimen aliquod inflictam.

XIII. Dicendum ergo, ut hic nodus expediatur, traditum curiæ clericum, ut in illum à iudicibus animadverteretur; eo tamen animo ut capitis minutione maxima, id est, servitute tantum, non autem ut capite plecteretur; scilicet ut libertate adempta per iudicis sententiam, servituti perpetuæ addiceretur. Solebant Episcopi pro damnatis in iudicio publico veniam petere à præsidibus provinciarum, quò poena aut penitus remissa, aut in levio-rem mutata, damnati locum haberent agendæ de facinoribus suis apud Deum poenitentia; ita tamen ut sicut Episcopis libera erat deprecatio, iudicibus quoque, si utilitas publica sic posceret, libera esset repulsa; quemadmodum docet Augustinus in epistola ad Marcellinum Comitem. Quare si solenne Episcopis erat pro quibuscunque damnatis intercedere, culpæ non mediocris rei fuissent si depositis à se clericis suffragati non essent, quando eos ex ordine legum iudicibus tradebant, mitiorem poenam illis infligi postulantes.

XIV. Porrò poena servitutis ob crimen admissum inducta erat à Concilio Aurelianensi, & ejus exemplo à Conciliis

Toletanis. Vnde factum ut auctor epistolæ Stephani ejus meminerit. Deportati & damnati in metalla amittunt quidem libertatem; sed servituti adjuncta est pœna deportationis, cujus fiunt servi. In specie autem Concilii Aurelianensis, raptor, si ad Ecclesiam confugerit, restituitur; serviendi tamen conditioni obnoxius, facultate concessa sese pecunia redimendi, quæ sine dubio in læsi patris commodum cedebat.

XV. Ceterum sola clerici depositio ob crimen exceptum inflictæ sufficiebat ut locus esset iudicio publico absque ulla canonice immunitatis injuria. Non inutiliter addidi inflictam depositionem ob crimen exceptum; quoniam ex alio quoque capite depositio irrogari potest, puta ob crimen ecclesiasticum. Quo casu nefas esset damnatum semel, de integro novis pœnis opprimere iudicio seculari.

XVI. Enimvero ut manifestius hæc materia aperiatur, inspiciendum est an ex sola depositione clerici damnati redeant ad forum seculare. In qua controversia confligunt ad invicem Ioannes & Bernardus Decreti Glossatores. Sed divisione eam dirimendam puto; adeo ut non sola pœna inspicienda sit, sed etiam illius causa: quæ si fuerit gravior, sive ob
crimen

crimen civile, five ob crimen ecclesiasticum, depositum non solum à gradu removebit, sed etiam à clero. Hujus pœnæ exemplum petetur, in crimine ecclesiastico, ex decreto Siricij relato apud Gratianum cap. *Quisquis*. Dist. 84. *Quisquis clericus*, inquit, *aut viduam aut certè secundam conjugem duxerit*, *omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio nudetur, laica sibi tantum communiōe concessa*. Quæ laica communiō significat clericum non solum è confessu cleri extra cancellos depulsum & redactum in locum & ordinem laicorum ad communicandum synaxi, sed deturbatum omnino à corpore cleri & ad laicam conditionem detrusum, ita ut seposito privilegio quod antea illi competeat, nunc pertineat ad forum seculare in causa civili & criminali. in quo distinguitur hæc communiō laica à peregrina; cum ista retineat clericum in ordine cleri, (etsi gradu confessus & sportulis ordinariis multatum, præter alimentata) laica verò eum ab illo ordine depellat. Si autem depositio inferatur ob negligentiam in obeundo ministerio ecclesiastico, ex ea causa de positus jurisdictioni ecclesiasticæ subditur, ita ut ob delicta subsequentiæ synodi iudicio ad agendam pœnitentiam in monasterium detrudatur; ut definivit Concilium Cabilo-

nense relatum in cap. *Dictum*. Dist. 81.

XVII. Hujus disputationis occasio tollebatur definitionibus synodorum subsequentium, quæ clericos ob crimen capitale damnatos & ad laicam communionem redactos in monasterium detrudi in perpetuum jubebant, agenda pœnitentiæ severioris causa, ut in Conciliis Agathensi & Epauensi. Quam formam secuta est synodus Aurelianensis tertia can. VII. erga clericum adulterii convictum. Earum exemplo Toletana quarta can. XXVIII. simili detrusione plectit Episcopum, Presbyterum, Diaconum, & clericum qui magos & ariolos consuluerit, & simoniacè ordinatos Concilium Toletanum octavum can. III.

XVIII. Postquam mos iste desivit detrudendi clericos in ministeria ut pœnitentiam agerent, in illa quoque secunda specie, quam proposuimus, de clerico degradato, etiam ob crimen ecclesiasticum, disceptatum fuit in Anglia quingentis abhinc annis. Regii ministri degradatum clericum ex quacunque causa foro suo asserebant. Thomas verò Archiepiscopus Cantuariensis contendebat ex sola depositione non amitti privilegium clericale, sed si depositus in crimen incideret, tunc ob impœnitentiam subdi foro seculari.

XIX. Satiùs fuisset, ut dixi, disputationem ex superiori distinctione dirimere; quæ adhibenda quoque est in altera quaestione, an ex sola depositione consequatur damnatum tradi curiæ seculari. Depositus quippe ob crimen ecclesiasticum alia pœna plecti non debet. Qui autem ob crimen atrox degradatur, eo ipso legibus publicis permittitur; ut superius dixi. Quæ fuit sententia aliquot Pontificum qui Innocentium tertium præcesserunt, ut ipse fatetur in cap. *Novimus.* de verbor. signific. *Quorundam est opinio à pluribus approbata, inquit, ut clericus qui propter hoc (id est, falsi in literis apostolicis) vel aliud flagitium grave non solum damnabile sed damnosum fuerit degradatus, tamquam exutus privilegio clericali, seculari foro per consequentiam applicetur.* Quod ille jus immutavit, decernens ut solennis degradatio clerici antea fiat, atque pronuntietur judici seculari, quatenus degradatum in suum forum recipiat; eo temperamento adjecto, ut Ecclesia pro eo efficaciter intercedat, ad leniendam pœnam, citra mortis periculum. In qua intercessione nihil est novi, cum frequens esset apud veteres, etiam in gratiam laicorum. Novum jus in eo versatur quòd præter depositionem & solennia degradationis pronuntiandum sit spe-

cialiter de traditione faciendâ curiæ. Quæ definitio videtur profecta ex eo quòd Alexander III. in cap. *At si clerici*. De judiciis. docuit quemlibet depositum pro suis excessibus non esse tradendum judici seculari, ne duplici contritione conteratur. Vnde sequitur causæ cognitionem adhibendam an flagitii ea sit gravitas ut traditionem illam extorqueat.

XX. Ceterùm Cælestinus III. tot adhibet cautiones ut vix locus esse possit huic traditioni, nisi quis malo genio natus omnem exuerit humanitatis sensum. Statuit enim ut depositio præcedat ob præteritum crimen. Deinde verò, ut incorrigibilis appareat clericus, novis criminibus admittis quæ plectenda sunt excommunicatione. Si recentioribus se facinoribus implicet, feriendus anathemate. Demum si contempta Ecclesiæ auctoritate in profundum malorum devenerit, tunc tradendus est seculari potestati, ut eum comprimat. cap. *Cùm nobis ab homine*. De judiciis.

XXI. Qui progressus tamen servandus non est si crimen ex suo genere sit atrocissimum. Tunc enim interest reipublicæ Christianæ ut monstra illa scelerum ultore ferro extinguantur. Statim ergo à degradatione celebrata pronuntiare de-

bet iudex tradendum esse reum curiæ seculari, ut adversus falsarios literarum apostolicarum constituit Innocentius III. in Concilio Lateranensi, cap. *Ad falsarios*. De iudiciis. & in eodem Concilio adversus hæreticos, cap. *Excommunicamus*. §. I. De hæreticis. Quod in criminibus majestatis, assassiniæ, ac in ceteris hujusmodi atrocioribus locum quoque habet; ut docent pragmatici, & nos antiquæ disciplinæ congruere jam docuimus.

DISSERTATIO

De patria Vigilantiæ.

I. **D**E patria virorum illustrium certasse legimus claras civitates, singulis sibi natales eorum pertinaciter vindicantibus, ut ex splendida illorum fama suam augerent. Longè diverso consilio de Vigilantiæ patria differendum, qui monstri horrendi instar in ultimas oras à nobis amandandus esset potius quàm in Gallicane ullius urbis civem asciscendus. Sed quia historiæ fides unam præ ceteris veritatem colit, indecorum esset in alias regiones invidiosum nomen refundere; præsertim cum ex hominis unius sacrilegio nulla pars infamiæ patrium solum attin-